

CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL

Str. Dimitrie D. Gerota nr. 7-9, sector 2, București, cod poștal: 020027

Telefoane: 021.310.23.56, 021.316.31.34

Fax: 021.316.31.31

021.310.23.57, 021.316.31.33

Cod fiscal: 10464660

E-mail: ces@ces.ro

www.ces.ro

Membru fondator al Asociației Internaționale a Consiliilor Economice și Sociale și Instituțiilor Similare (AICESIS)
Membru al Uniunii Consiliilor Economice și Sociale și Instituțiilor Similare Francofone (UCESIF)

„Consiliul Economic și Social este organ consultativ al Parlamentului și al Guvernului în domeniile de specialitate stabilite prin legea sa organică de înființare, organizare și funcționare.” (Art. 141 din Constituția României revizuită)

Nr. 761/31.01.2025

AVIZ

referitor la proiectul Legii bugetului de stat pe anul 2025

În temeiul art. 2 alin. (1) din Legea nr. 248/2013 privind organizarea și funcționarea Consiliului Economic și Social, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și art. 11 lit. a) din Regulamentul de organizare și funcționare, Consiliul Economic și Social a fost sesizat cu privire la avizarea *proiectului Legii bugetului de stat pe anul 2025*.

CONSILIUL ECONOMIC ȘI SOCIAL

În temeiul art. 5 lit. a) din Legea nr. 248/2013 privind organizarea și funcționarea Consiliului Economic și Social, republicată, cu modificările și completările ulterioare, în ședința din data de 31.01.2025, desfășurată online, conform prevederilor Hotărârii Plenului nr.86/17.05.2022, avizează **NEFAVORABIL** prezentul proiect de act normativ, cu următoarea **motivare**:

- perioada alocată analizei și consultării asupra proiectului de buget a fost mult prea scurtă, făcând imposibilă o evaluare detaliată a diverselor componente și a credibilității bugetare. Calendarul propus (sub 24 de ore pentru avizare) nu a permis partenerilor sociali să analizeze în mod corespunzător impactul prevederilor bugetare și să formuleze observații fundamentate. Această situație contravine principiilor transparenței și buneii guvernări, limitând posibilitatea unei dezbateri constructive;
- încă din anul precedent proiectul de buget pentru anul 2024 includea estimări excesiv de optimiste și nejustificate privind veniturile. De exemplu, acesta prevedea o creștere a veniturilor totale de 20,03%, însă execuția bugetară pe anul 2024 arată că această creștere a fost de doar 12%. În ceea ce privește cheltuielile, proiectul estima o creștere de 14,71%, dar acestea au crescut cu 21%. Cheltuielile de personal au depășit, de

asemenea, prognoza: în loc de o creștere de 15,69%, acestea au crescut cu 23%, iar cheltuielile pentru bunuri și servicii au crescut cu 19%, față de o planificare inițială de 7,08%;

- în aceste condiții, există semne de întrebare privind posibilitatea încadrării bugetului pe 2025 într-o creștere a cheltuielilor totale de doar 14,71%, mai ales în contextul deficitului excesiv. De asemenea, cheltuielile de personal sunt prognozate să crească cu doar 0,46%, fără a exista, în acest moment, clarificări despre cum poate fi atinsă această țintă;
- aceste aspecte evidențiază necesitatea unei perioade mai ample de consultare pentru a ne asigura că bugetul este credibil și realizabil, evitând astfel o creștere semnificativă a deficitului peste ținta asumată în a doua parte a anului;
- totodată, alocările insuficiente pentru anumite domenii ridică îngrijorări majore. De exemplu, suma de 3 miliarde de lei prevăzută în bugetele ministerelor Energiei și Muncii pentru decontarea schemei de plafonare a prețurilor finale la energie electrică și gaze naturale acoperă doar jumătate din necesarul de plată către furnizori pentru 2024;
- întârzierea la plată, deja existentă de un an, a creat probleme serioase de lichiditate furnizorilor, care au fost nevoiți să contracteze împrumuturi masive pentru a prefinanța schema de sprijin. Dacă aceste probleme rămân nerezolvate, riscurile includ nu doar afectarea sustenabilității financiare a furnizorilor, ci și creșterea incertitudinii pe piața energetică, cu efecte negative directe asupra consumatorilor finali;
- atragem atenția asupra prevederii de la art. 55, prin care se alocă 2 miliarde de lei ca aport de capital pentru Societatea Carpatica Feroviar România S.A., cu scopul de a achiziționa activele viabile ale SNTFM „CFR Marfă” S.A. și secții de reparație a materialului rulant. Această măsură ridică mai multe probleme semnificative:
 - evitarea obligațiilor impuse de Comisia Europeană: Conform deciziei Comisiei Europene din 2020, România trebuie să recupereze ajutorul de stat ilegal acordat SNTFM „CFR Marfă” S.A. Crearea noii societăți și preluarea activelor riscă să fie considerate o încercare de evitare a acestei obligații, ceea ce poate atrage obligația de returnare a sumelor respective și poate amplifica problema existentă.
 - risc de infringement împotriva României: Neimplementarea deciziei de recuperare a ajutorului de stat expune România unei posibile proceduri de infringement și unor sancțiuni financiare considerabile.
- într-un context economic dificil, alocarea a 2 miliarde de lei către această societate ridică întrebări privind prioritățile strategice ale statului în sectorul feroviar. Aceste fonduri ar putea fi utilizate mai eficient pentru:

- finanțarea lucrărilor urgente de mentenanță a infrastructurii feroviare, obligație legală neglijată de stat de ani de zile;
- modernizarea rețelei feroviare pentru a sprijini competitivitatea transportului pe calea ferată;
- bugetul prevede o creștere a veniturilor bugetare de aprox. 50 miliarde de lei, ceea ce înseamnă că această sumă va fi colectată suplimentar de la contribuabili într-o perioadă dificilă pentru economie. Suplimentar, o parte din aceasta creștere este bazată pe nou introdusul impozit pe construcții, impozit ce va fi datorat inclusiv de producătorii agricoli, grav afectați de secetă și de efectele războiului din Ucraina (lucru de altfel precizat și în documentul intitulat „Raport privind situația macroeconomică pe anul 2025 și proiecția acesteia pe anii 2026 – 2028);
- în ceea ce privește veniturile din TVA, este inacceptabil ca Guvernul și Ministerul Finanțelor să nu își propună reducerea GAP-ului uriaș de TVA (33% din TVA colectabil, aprox. 8,5 miliarde euro) decât cu 5% în următorii 6 ani (adică la aprox. 28% din TVA colectabil), în condițiile în care GAP-ul median la nivelul UE este de 5% (cu țări precum Bulgaria, Polonia, Ungaria având GAP aprox. egal cu media UE), mai ales după ce Ministerul Finanțelor a introdus – cu costuri uriașe pentru contribuabili sisteme precum RO e-Factura, RO e-TVA, RO e-Transport, SAF-t).
- bugetul este unul nerealist, care promovează o creștere economică bazată pe consum în detrimentul investițiilor și care nu aduce măsuri semnificative de îmbunătățire a vieții contribuabililor;
- reducerea semnificativă a bugetului alocat Subprogramului național de servicii conexe acordate persoanelor diagnosticate cu tulburări din spectrul autist, se bazează pe o estimare eronată a costului mediu per beneficiar, fapt ce ar putea avea un impact semnificativ asupra eficienței și sustenabilității acestui program esențial pentru comunitatea persoanelor cu autism;
- în 2024, costul mediu estimat pentru un beneficiar al programului TSA a fost de 5.400 lei/lună, însă pentru 2025, acest cost a fost redus la doar 2.000 lei/lună. Este important ca această reducere să fie analizată și în raport cu realitățile economice și sociale actuale, inclusiv creșterile semnificative ale prețurilor la bunuri de consum, energie și servicii esențiale, ce afectează în mod disproporționat persoanele vulnerabile, cum sunt cele cu autism;
- eventuala raportare la execuția bugetară pentru anul 2024 nu surprinde în mod fidel realitatea din teren și particularitățile datelor raportate de Casa Națională de Sănătate. Din informațiile puse la dispoziție de CNAS rezultă că în perioada septembrie - decembrie 2024 numărul furnizorilor de servicii a crescut de la 113 la 131. Prin

urmare, considerăm că determinarea costului mediu per beneficiar ar trebui să țină cont de dinamica reală a programului. Raportarea strictă a bugetului total cheltuit în 2024 la numărul total de beneficiari nu reflectă cu acuratețe situația, având în vedere că unii pacienți au intrat în program pe parcursul anului, începând din februarie sau chiar octombrie. Această variație în durata participării fiecărui beneficiar influențează consumul financiar anual, ceea ce ar putea explica diferențele și ar trebui luat în considerare în estimările pentru 2025. După cum se poate observa, în ultimul trimestru al anului 2024 a avut loc creștere semnificativă, cu 16% a numărului de furnizori care au accesat Subprogramul, ceea ce dovedește cererea uriașă de servicii de terapie în TSA;

- dificultățile administrative și de implementare au făcut imposibilă, până în prezent, accesarea Subprogramului conform nevoilor reale ale comunității persoanelor cu tulburări din spectrul autist (TSA). Deși, conform Ordinului nr. 774/2023, încheierea contractelor cu casele de asigurări de sănătate ar fi trebuit să înceapă la 1 octombrie 2023, platforma ATLAS pentru transmiterea cererilor online a fost nefuncțională la acea dată, iar multe dintre procedurile administrative necesare pentru autorizarea și evaluarea furnizorilor au fost întârziate semnificativ. Aceste dificultăți administrative au dus la accesul limitat al pacienților la program în 2023 și 2024, iar mulți furnizori de servicii integrate pentru autism încă așteaptă vizitele autorităților competente pentru realizarea evaluării necesare accesării Subprogramului;
- potrivit prevederilor Ordinului nr.774/2023, numărul de persoane diagnosticate cu autism este în prezent de 13471 de copii și 2660 de adulți. Dacă în 2024 bugetul alocat programului TSA a fost de 232.956.000 lei, pentru 2025 este prevăzută o scădere majoră, la doar 56.482.000 lei. Aceasta reprezintă o reducere semnificativă, de 75%, care nu reflectă necesitățile reale ale beneficiarilor și care influențează calitatea serviciilor oferite acestora. Având în vedere creșterea constantă a numărului de persoane diagnosticate cu autism, considerăm că estimarea pentru anul 2025, care prevede un număr de 2.353 de beneficiari ai subprogramului, trebuie reevaluată pentru a reflecta mai bine nevoile reale ale comunității;
- scăderea bugetului și a numărului de beneficiari va pune o presiune considerabilă asupra furnizorilor de servicii și va îngreuna accesul beneficiarilor la tratamentele necesare. Reducerea alocării financiare ar putea duce la o diminuare semnificativă a numărului de ședințe de terapie disponibile, ceea ce ar avea un impact negativ asupra progresului în tratament și asupra calității vieții persoanelor cu autism. Veniturile din sponsorizări și donații au scăzut drastic, pe de-o parte datorită limitării legale a categoriilor de contribuabili care pot redirecționa impozitul pe venit, pe de altă parte

datorate faptului că în rândul opiniei publice, există convingerea că nu mai este necesară susținerea financiară a terapiei persoanelor cu TSA, deoarece statul oferă aceste servicii gratuit beneficiarilor;

- este necesară o revizuire a bugetului alocat subprogramului TSA pentru anul 2025. Este esențial ca estimările financiare să reflecte realitățile din teren și să permită furnizorilor să asigure servicii de calitate persoanelor cu autism. O ajustare a bugetului ar putea contribui la menținerea unei implementări eficiente a programului și la asigurarea accesului beneficiarilor la tratamentele esențiale. Alocarea bugetară pentru anul 2025 ar fi trebuit să fie cel puțin la nivelul anului 2024;
- deși proiectul vorbește despre măsuri de austeritate, la o primă citire este clar ca acestea se impută mai mult mediului privat și contribuabililor, crescându-se povara fiscală pe categorii care deja suportă majoritatea consecințelor negative cauzate de cheltuielile excesive angajate de stat;
- categoriile sociale vulnerabile sunt afectate de diversele modificări lăudate ca măsuri de eficientizare, observându-se înghețarea cuantumului alocațiilor sau pensiilor și tăierea finanțării pe unele programe de sănătate sau sociale, în timp ce unele instituții se bucură de bugete mărite cu până la 50%;
- propunerea de act normativ reintroduce taxe care au mai fost în dezbatere și care au fost respinse din cauza caracterului absurd, cum ar fi „taxa pe stâlp” care se dorește a fi aplicată în această iterativă inclusiv proprietăților concesionate;
- în mod specific, în ceea ce privește Obiectivul Național de *Operaționalizare a unui Mecanism guvernamental integrat de alocare a fondurilor necesare pentru protecția și asistența furnizate victimelor traficului de persoane*, așa cum este prevăzut în Strategia Națională Împotriva Traficului de Persoane pentru perioada 2024-2028 și în Planul Național de Acțiune 2024-2026 nu există nici o alocare bugetară pentru constituirea acestui fond în actuala propunere legislativă.
- se constată alocarea insuficientă de fonduri pentru domeniul Tineret:
 - sinteza fondurilor alocate pe surse și pe titluri de cheltuieli pe anii 2023-2028: Anexa nr. 3/20/01, pag. 6, Capitolul 6701 – Cultură, recreere și religie, Grupa/Titulul 59 – Alte cheltuieli, suma alocată este de 4.300 mii lei;
 - bugetul pe capitole, subcapitole, paragrafe, titluri de cheltuieli, articole și alineate pe anii 2023-2028 (sume alocate din bugetul de stat): Anexa nr. 3/20/02, pag. 8, Capitolul 6701 – Cultură, recreere și religie, Grupa/Titulul 59 – Alte cheltuieli, Articol 08 – Programe pentru tineret, suma alocată este de asemenea 4.300 mii lei;
 - această sumă este destinată activităților din domeniul TINERET la nivel central, respectiv pentru acțiunile concrete derulate de ministerul de resort. Având în

vedere importanța strategică a domeniului tineretului, suma alocată este extrem de redusă și insuficientă pentru susținerea programelor și inițiativelor naționale necesare pentru dezvoltarea acestei categorii de populație;

- este necesară importanța unui rol activ al ministerului de resort în domeniul tineretului. Pentru ca Ministerul Muncii, Familiei, Tineretului și Solidarității Sociale să-și consolideze relevanța în acest domeniu, trebuie să își asume responsabilitatea pentru:
 - proiecte naționale bogate în conținut și relevante pentru dezvoltarea ecosistemului de tineret, abordând teme majore precum dezvoltarea politicilor de tineret, a activităților și serviciilor pentru tineret, sprijinirea dezvoltării competențelor personalului de tineret, a capacității organizaționale a structurilor de și pentru tineret, sau creșterea calității infrastructurii pentru tineret;
 - capacitatea de a dezvolta parteneriate strategice cu alte instituții și organizații care dezvoltă inițiative de anvergură, astfel încât să sprijine proiectele și evenimentele naționale și internaționale destinate tineretului;
 - crearea unui cadru propice pentru colaborarea intersectorială, care să mobilizeze resursele existente în sprijinul unor soluții inovatoare și eficiente pentru provocările ecosistemului de tineret din România;
 - relevanța ministerului în domeniul tineretului nu poate fi consolidată fără resurse financiare adecvate, care să permită inițierea, susținerea și implementarea de proiecte strategice și cu impact. În lipsa acestor resurse, ministerul riscă să devină un simplu actor secundar, incapabil să răspundă nevoilor reale ale ecosistemului de tineret și să inspire încredere în rândul partenerilor instituționali și ai societății civile;
- se observă o alocare disproporționată a fondurilor între nivelul central și cel subordonat:
 - bugetul pentru Casele de Cultură ale Studenților - suma alocată este de 48.000 mii lei (Sinteza fondurilor alocate pe surse și pe titluri de cheltuieli pe anii 2023-2028: Anexa nr. 3 / 20 / 01, pag. 6, Capitolul 6501 – Învățământ, Grupa/Titlul 51 – Transferuri între unități ale administrației publice);
 - bugetul pentru Complexul Cultural Sportiv Studentesc TEI - suma alocată este de 48.000 mii lei (Bugetul pe capitole, subcapitole, paragrafe, titluri de cheltuieli, articole și alineate pe anii 2023-2028 (sume alocate din bugetul de stat): Anexa nr. 3 / 20 / 02, pag. 8, Capitolul 6501 – Învățământ, Grupa/Titlul 51 – Transferuri între unități ale administrației publice, Articol 01, Alineat 01 – Transferuri către instituții publice);

- această alocare generoasă pentru instituțiile subordonate contrastează puternic cu suma alocată pentru acțiunile directe ale ministerului în domeniul tineretului (4.300 mii lei). Este evident că fie suma alocată domeniului Tineret la nivel central trebuia suplimentată la cel puțin 10.000 mii lei pentru a acoperi nevoile reale, fie diferența necesară trebuia transferată din bugetul alocat instituțiilor subordonate (prin diminuarea sumei de 48.000 mii lei cu diferența necesară):
- această disproporție indică o alocare ineficientă a resurselor financiare, care afectează direct capacitatea ministerului de a întruchipa un lider eficient în domeniul tineretului;
- această abordare netransparentă contravine interesului public, mai ales în cazul unui document precum bugetul național, care reglementează prioritățile financiare și strategice ale statului. Lipsa unei analize temeinice a documentelor poate conduce la adoptarea unor decizii bugetare inadecvate, cu impact negativ asupra unor domenii esențiale, inclusiv sectorul tineretului. Este imperativ ca Consiliul Economic și Social să dispună de timpul necesar pentru o analiză fundamentată, în interesul național;
- pentru a asigura o alocare echitabilă și eficientă a fondurilor în domeniul tineretului, s-ar fi impus:
 - suplimentarea bugetului alocat Tineretului la nivel central de la 4.300 mii lei la 10.000 mii lei, pentru a permite implementarea de programe naționale relevante;
 - reanalizarea prioritizării fondurilor alocate instituțiilor subordonate și transferul unei părți din suma de 48.000 mii lei pentru Casele de Cultură ale Studenților și Complexul Cultural Sportiv Studențesc TEI către activități derulate direct de minister.
 - creșterea transparenței și eficienței în utilizarea fondurilor pentru a evita alocările nejustificate sau disproporționate care nu contribuie semnificativ la dezvoltarea sectorului tineretului;
- proiectul de buget pentru anul 2025, în forma actuală, nu reflectă o abordare strategică și sustenabilă a domeniului tineretului. Alocarea insuficientă a fondurilor la nivel central compromite capacitatea ministerului de a-și exercita rolul principal în acest domeniu;
- în Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 156/2024, la art. LI alin (1) lit. f) este prevăzut: *„La data intrării în vigoare a prezentei ordonanțe de urgență, aplicabilitatea unor dispoziții prevăzute în Legea Învățământului Preuniversitar nr.198/2023, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr 613 din 5 iulie 2023, cu modificările și completările ulterioare , se prorogă după cum urmează: (...)*

prevederile art.139 alin 2 lit. d), alin. (3) și (7) se prorogă până la începutul anului școlar 2026-2027.” Ca efect al art. LI alin (1) lit. f) din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 156/2024, dispozițiile art. 139 alin (2) lit. d) din Legea nr. 198/2023 nu vor fi aplicabile decât începând cu 1 septembrie 2026. În consecință, în materia decontării cheltuielilor de transport pentru personalul didactic din învățământul preuniversitar care nu dispune de locuință în localitatea unde are postul, sunt incidente în continuare aceleași dispoziții aplicabile și în anul anterior, respectiv:

- art. 127 lit. k) din Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023 potrivit căruia: *„În domeniul educației, autoritățile administrației publice locale au următoarele atribuții: (...) k) asigură personalului didactic care nu dispune de locuință în unitatea administrativ-teritorială decontarea cheltuielilor de transport;”* Menționăm că Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 156.2024 nu prorogă art. 127 lit. k) din Legea nr. 198/2023.
- art.1 alin (3) din OME nr.6072/2023 privind unele măsuri tranzitorii aplicabile sistemului național de învățământ preuniversitar și superior, emis în baza prevederilor art.248 alin (2) din Legea nr.198/2023, prevede: *„Până la elaborarea metodologiilor, regulamentelor și a altor acte normative necesare pentru punerea în aplicare a Legii nr.198/2023 se aplică dispozițiile privind organizarea, funcționarea sistemului de învățământ preuniversitar și desfășurarea procesului de învățământ aflate sau intrate în vigoare la data de 1 septembrie 2023.”* Normele metodologice privind decontarea cheltuielilor pentru navetă la și de la locul de muncă a cadrelor didactice și a personalului didactic auxiliar din învățământul preuniversitar de stat, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 569/2015, care detaliază procedura și condițiile de decontare a navetei, inclusiv atribuțiile concrete ale autorităților administrației publice locale, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.569/2015, rămân aplicabile.
- este necesar a se preciza faptul că Ministerul Finanțelor a fost sesizat de federațiile sindicale reprezentative din învățământ cu privire la neaplicarea art. 139 alin. (2), lit. d) prin transmiterea unei adrese comune încă din 10 ianuarie 2025, acesta ignorând argumentele legale invocate de sindicatele reprezentative față de aplicarea eronată a acestui articol;
- eliminarea condiției de coplată va determina un număr mare de angajați să utilizeze voucherul de 800 de lei. În condițiile menținerii coplății, mulți angajați cu venituri mici sau chiar medii vor renunța la aceste vouchere. Dezavantajul va fi atât pentru angajat (refacerea capacității de muncă), cât și pentru domeniul turismului, și, implicit, al bugetului de stat;

- alocarea unui buget extrem de scăzut pentru învățământ (aproximativ 3,3% din PIB), coroborat cu un cumul de prorogări și suspendări ale unor articole din Legea învățământului preuniversitar nr 198/2023, prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 156/2024, precum și necesitatea creșterii finanțării educației pentru a acoperi finanțarea număr de posturi suplimentate în anul școlar 2023-2024 cu consilieri școlari (pentru a acoperi un număr minim de consilieri care să gestioneze incluziunea copiilor/elevilor cu cerințe educaționale speciale în învățământul de masă), un număr scăzut de profesori pe anumite discipline deficitare fac imposibilă creșterea calității în sistemul de învățământ preuniversitar, a modernizării sistemului de învățământ românesc și reduce șansele acestui domeniu strategic pentru România de a ajunge la nivelul educației din țările cu care România își compară permanent rezultatele. În clasamentele internaționale cu privire la finanțarea învățământului, România se situează pe locul 123;
- se constată scăderea bugetului acordat cercetării de la 0,15% la 0,11% din PIB, în condițiile în care ținta ar trebui să fie 1% din PIB;
- fondurile alocate de la bugetul de stat pentru desfășurarea activității Ministerului Educației și Cercetării și pentru funcționarea sistemului de învățământ sunt, vizibil, insuficiente în raport cu asumările făcute de factorii de decizie. Analizând documentele transmise spre consultare, se observă faptul că bugetul Ministerului Educației și Cercetării, incluzând și cheltuielile pentru cercetare, nu doar pentru educație, reprezintă aproximativ 13% din bugetul general consolidat. Deși Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 156/2024 prorogă de la dispozițiile Legii nr. 199/2023 în ceea ce privește finanțarea cheltuielilor pentru educație cu un minim de 15% din cheltuielile bugetului general consolidat, acest procent minim ar trebui să fie în continuare respectat, în special din raționamentul că Programul de guvernare 2024-2028 prevede faptul că educația din România reprezintă o prioritate națională;
- deși respectarea procentului de 1% din PIB reprezintă o asumare introdusă în Programul de guvernare al executivului pentru mandatul 2024-2028, observăm că nici de această dată nu este respectată de către decidenți. Luând în considerare numeroasele hotărâri ale Guvernului de a nu-și respecta angajamentele bugetare cu privire la domeniul de educație și sectorul de cercetare, cea mai emblematică fiind nerespectarea procentului de alocare a 6% din PIB pentru educație conform prevederilor normative de dinaintea adoptării Legii nr. 199/2023, considerăm că această decizie extinde precedentul nociv deja creat și afectează semnificativ perpetuarea impredictibilității politicilor publice și dezvoltarea sectorului;

- având în vedere creșterea bugetului Ministerului Educației și Cercetării față de bugetul alocat inițial pentru anul 2024, dar și faptul că în acest mandat domeniul de cercetare a fuzionat cu educația, se observă că fondurile alocate sunt clar insuficiente. Ținând seama de faptul că 1% din produsul intern brut care ar trebui să fie alocat pentru cercetare reprezintă 17.645.000.000 RON (creșterea bugetului acordat ministerului fiind de doar 5.814.887.000 RON), constatăm faptul că nu au fost alocate suficiente fonduri nici măcar pentru a acoperi întreg domeniul de cercetare conform asumărilor existente în actele normative aflate în vigoare;
- luând în considerare faptul că salariului minim brut pe țară garantat în plată a crescut în anul 2024 de 2 ori (prin Hotărârea Guvernului nr. 598/2024 și Hotărârea Guvernului nr. 1506/2024) precum și faptul că prin intermediul prevederilor Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 156/2024 valoarea costului standard pentru fondul de burse (care este corelată cu salariul de bază minim brut pe țară garantat în plată, reprezentând 10%) a fost plafonată la valoarea din luna noiembrie, dar și dat fiind bugetul alocat bursei cu o creștere de aproximativ 1%, sesizăm că fondul de burse alocat pentru anul 2025 va suferi o pierdere semnificativă, asta fără a indexa suma necesară la rata inflației;
- date fiind măsurile prevăzute de Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 15/2024, având în vedere prevederile art. XXIX alin. (1) și nevoia de deficit bugetar, constatăm faptul că fondul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii de protecție socială care asigură, printre altele, transportul feroviar al studenților cu reducere de 90%, beneficiază de o creștere, bugetul ajungând la suma de 775.000.000 lei în anul 2025, în contextul în care execuția bugetară preliminară pentru anul 2024, când studenții beneficiau de reducere pe toate rutele feroviare, indică o sumă de 771.184.000 lei. Din acest raționament, nu sunt clare motivele pentru care reducerea de care beneficiază studenții la transportul feroviar intern a fost limitată, dat fiind faptul că au existat suficiente fonduri pentru a majora bugetul pe această categorie de cheltuieli;
- proiectul de buget pentru anul 2025, în forma actuală, nu reflectă o abordare strategică pentru domeniul de învățământ, în special din raționamentul că acesta, conform Programului de guvernare, ar trebui să reprezinte o prioritate națională pe agenda de dezvoltare a țării.
- menținerea cuantumului salariilor și pensiilor la valoarea anului 2024, fără ca nici măcar a fi ajustate cu rata inflației, contravine principiilor constituționale, principiilor echității sociale și obligația statului de a asigura un trai decent;
- lipsa de personal coroborată cu lipsa resurselor pentru plata orelor suplimentare afectează în mod direct sănătatea și integritatea angajaților;

- lipsa respectului asupra dialogului social, lipsa timpului necesar analizei unui astfel de proiect cu impact socio-economic major conduce spre o consultare absolut formală, acțiunea fiind în mod vădit condusă spre derizoriu.
- procedura democratică și funcția consultativă a CES presupun o perioadă rezonabilă de timp pentru ca membrii să își exprime opiniile:
 - timp insuficient pentru analiză și formularea unui punct de vedere argumentat – legea a fost transmisă cu doar câteva ore înainte de votul în comisii, ceea ce nu permite organizațiilor societății civile să studieze documentul în detaliu, să identifice implicațiile sale și să pregătească o poziție bine fundamentată;
 - încălcarea principiului transparenței decizionale și a bunei guvernări – trimiterea unui proiect de lege cu doar câteva ore înainte echivalează cu excluderea efectivă a consultării, întrucât procedura democratică și funcția consultativă a CES presupun o perioadă rezonabilă de timp pentru exprimarea opiniilor;
 - lipsa posibilității de dezbateri și amendare – rolul CES este de a permite părților interesate să propună modificări sau să ofere feedback. Dacă legea a fost transmisă cu un timp atât de scurt înainte de vot, nu a existat nicio oportunitate reală pentru amendamente sau ajustări;
 - efecte negative asupra legitimității deciziei finale – lipsa unei consultări reale afectează percepția publicului și a actorilor implicați asupra legitimității actului normativ. O lege adoptată fără consultarea adecvată a societății civile riscă să fie contestată sau respinsă ulterior, generând instabilitate juridică.
- încălcarea termenului legal de consultare publică conform Legii nr. 52/2003 privind transparența decizională în administrația publică – orice proiect de act normativ trebuie să fie pus în consultare publică pentru cel puțin 10 zile lucrătoare înainte de a fi supus avizării, adoptării sau aprobării. În acest context, punerea în consultare a proiectului joi, urmată de votul acestuia sâmbătă, încalcă flagrant acest termen și afectează principiile fundamentale ale transparenței și participării societății civile în procesul decizional:
 - art. 7 alin. (2) din Legea nr. 52/2003 prevede clar că orice proiect de act normativ trebuie să fie publicat și supus consultării cu cel puțin 10 zile lucrătoare înainte de adoptare;
 - astfel, între punerea în consultare și momentul votului nu există nici măcar o zi lucrătoare completă, cu atât mai puțin cele 10 zile lucrătoare impuse de lege.
 - societatea civilă are dreptul legal și constituțional de a participa la procesul decizional, însă acest drept este golit de conținut atunci când nu există un interval rezonabil de timp pentru analiză, dezbateri și formularea de puncte de vedere;

- un proces real de consultare presupune timp pentru: studii de impact și analize legislative comparative, elaborarea unor poziții argumentate și colectarea de feedback din partea membrilor societății civile, dialog deschis cu decidenții politici și alți actori relevanți;
- punerea în consultare într-un moment strategic, care reduce la minimum posibilitatea unei reacții din partea societății civile (finalul săptămânii, apropierea weekendului), poate sugera intenția de a evita o consultare autentică. Acest tip de abordare contravine principiului bunei guvernări, care presupune luarea deciziilor în mod incluziv, transparent și participativ. Precedentele similare, în care legislația a fost adoptată în grabă, fără consultare reală, au generat contestări ulterioare și chiar invalidarea unor acte normative pe motiv de viciu de procedură.
- la o analiză sumară a proiectului se constată că nu există actualizări ale pensiilor, ale salariilor bugetarilor, ale alocațiilor de stat și nici o predictibilitate clară prin care se acordă cel puțin o indexare cu rata inflației cunoscută pentru a menține puterea de cumpărare a acestor persoane. Acest fapt va genera o instabilitate și scădere a puterii de cumpărare fapt ce va duce la neîndeplinirea țintelor stabilite prin prezentul act normativ. Mai mult, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 156/2024 a generat tăierea unor venituri pentru unele categorii profesionale care nu au fost reglementate prin prezentul act normativ. Totodată, se constată existența unor investiții care pentru viitor nu vor fi sustenabile în a fi generatoare de venituri la bugetul de stat pentru a crea un plus valoare;
- nu sunt propuse măsuri suplimentare pentru eficientizarea unor instituții care să recupereze sumele de bani datorate de societăți comerciale sau persoane fizice, statului român, fapt ce va duce la o colectare scăzută;
- nu sunt identificate măsuri concrete de eficientizare a unor instituții politizate cu salarii sau indemnizații cu mult peste cele prevăzute de legea salarizării personalului plătit din fonduri publice care să ducă la o funcționare corectă a instituțiilor respective și reducerea de cheltuieli iar analiza asupra creșterii salariului mediu este nerealistă.
- se constată creșterea nejustificată cu mult a bugetelor unor instituții, la altele tăieri, fără a exista o analiza realistă sau justificată care să genereze crearea unui astfel de buget;
- prezentul act normativ va împovăra mai mult toată societatea, angajați, pensionari, companii și nivelul de trai va avea o recesiune, existând premisele revenirii la situația anilor 2010;

- aceste aspecte evidențiază necesitatea unei perioade mai ample de consultare, pentru a ne asigura că bugetul este credibil și realizabil, evitând astfel situația în care deficitul crește semnificativ peste ținta asumată în a doua parte a anului;
- referitor la alocarea Fondului pentru Modernizare – cap. 8110/ alin. 83 - Sume destinate finanțării investițiilor din Fondul pentru modernizare – cu o alocare de 11.072.712 mii lei: acestea se regăsesc în buget, însă nu și în fișa programului bugetar, constatare valabilă și pentru alte linii bugetare. Este necesară defalcarea fondurilor pe tipuri de proiecte și adăugarea de noi tipuri de investiții pe lângă cele existente, precum susținerea comunităților de energie, a consumatorilor vulnerabili și finanțarea pompelor de căldură, pentru care există ținte stabilite în Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice (PNIESC) și Strategia Energetică;
- referitor la subvențiile pentru plafonarea prețurilor la energie – cap. 5000/ titlul 40 – Subvenții – cu o alocare de 1.500.000 mii lei în 2025 față de 3.395.886 mii lei în 2024, cu o scădere similară a alocării la Ministerul Muncii, Familiei, Tineretului și Solidarității Sociale – cap 5001/ titlul 57/alin. 06 - Sume acordate pentru compensarea facturilor aferente consumului de energie electrica si gaze naturale:
 - bugetul este propus înaintea stabilirii unui mecanism de compensare care ar trebui să intre în vigoare din luna aprilie 2025;
 - în raportul bugetului pe anul 2025 se menționează un sprijin pentru gospodăriile vulnerabile, însă nu este agreat un mecanism concret pentru a putea bugeta în consecință. Numărul beneficiarilor și modul de alocare nu este cunoscut. Acesta trebuie corelat cu noua definiție a consumatorului vulnerabil stabilită în cadrul Ordonanței de urgență a Guvernului pentru transpunerea directive privind eficiența energetică¹ și cu analizele realizate în cadrul Grupului de lucru pentru sărăcie energetică din cadrul MIPE și Comitetului interministerial pentru protejarea consumatorilor vulnerabili și combaterea sărăciei energetice inițiat de Ministerul Energiei;
- ar fi fost necesară includerea în buget a finanțării contracepției pentru populația vulnerabilă, în acord cu:
 - avizul favorabil cu observații al CES din septembrie 2024 la proiectul de Ordonanță de urgență a Guvernului pentru rectificarea bugetului de stat 2024;
 - avizul nefavorabil al CES din decembrie 2023 pe proiectul Legii bugetului de stat pe anul 2024, care stipula „*finanțarea Subprogramului Sănătatea Femeii, a achiziției și distribuției de contraceptive gratuite pentru fete și femei vulnerabile și pentru anul*

¹ https://energie.gov.ro/wp-content/uploads/2024/11/Proiect-de-Ordonanta-de-urgenta-transpunere-1791-din-14.11.2024_rev-DJ.pdf

2024. S-ar fi impus necesitatea unei finanțări a subprogramului, în cuantum de 5 milioane lei”, precum și faptul că „Măsura bugetării contracepției a fost recomandată în august 2023 de către Ministerul Sănătății, direcția generală asistență medicală, Casa Națională de Asigurări de Sănătate, Autoritatea Națională de Management al Calității în Sănătate - ANMCS, Institutul Național de Sănătate Publică, ANES (specific contracepția de urgență pe cazuri de violență sexuală), Colegiul Medicilor din România (CMR), Asociația Română pentru Educație Pediatrică în Medicina de Familie (AREPMF), Spitalul Universitar de Urgență București în cadrul consultărilor la nivelul cancelariei prim-ministrului pe tema îmbunătățirii sănătății fetelor și femeilor, dar și de peste 200 de ONG-uri, în 2 scrisori deschise în decursul anului curent.”;

- Strategia Națională de Sănătate 2023-2030, capitolul OS.2.3. DA.2.3.1 Măsura 2.3.1.4. „Identificarea proactivă și asigurarea accesului persoanelor eligibile la produse contraceptive distribuite gratuit la parametri adecvați (achiziție centralizată, continuitatea procurării și distribuției, diversitatea gamei de metode contraceptive disponibile de care depinde optimizarea eficacității intervenției)”, care prevede bugetarea a 10.000.000 de lei anual;

- solicitarea înaintată către Ministerul Sănătății de Asociația Sexul versus Barza, Asociația Moașelor Independente și Asociația de Planificare Familială și Sănătatea Reproducerii nr. 28/13.09.2024 pentru finanțarea metodelor contraceptive pentru populația vulnerabilă, deblocarea și crearea de noi mecanisme de finanțare și distribuție, care implică ca metode de contracepție hormonală, inclusiv contracepție de urgență, să fie compensate, dar și reluarea distribuției de metode contraceptive prin rețeaua de cabinete de planificare familială și de cabinete de medici de familie. Solicitarea, pentru anul 2025, se referă la un buget total de 7.526.016,00 lei, pentru a finanța metode de contraceptive și de protecție pentru populație vulnerabilă. Bugetul este aferent unei populații de 64.444 persoane;

- ar fi fost necesară suplimentarea limitei de cheltuieli pe anul 2025 alocată Ministerului Culturii cu suma de 301.240 mii lei Credite de Angajament și cu suma de 222.427 mii lei credite bugetare, la Titlul VI „Transferuri între unități ale administrației publice” suplimentare cu suma de 301.240 mil. lei credite de angajament și cu suma de 222.427 mii lei credite bugetare, după cum urmează:
 - finanțarea schemei de ajutor de stat pentru sprijinirea culturii de film și producției de film conform Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 39/2023: suplimentare cu suma de 150.000 mii lei credite de angajament și cu suma de 142.427 mii lei credite bugetare. În nota de fundamentare a bugetului aferent Ministerului Culturii, în

- poftida priorității stabilite prin programul de guvernare, referitoare la realizarea unei industrii cinematografice puternice prin continuarea, consolidarea și permanentizarea schemelor de ajutor de stat pentru producția, distribuția și exploatarea de opere audiovizuale, nu sunt evidențiate sumele bugetului anual asumate prin Hotărârea Guvernului nr. 421/2018. Subfinanțarea acestui program de decontare a cheltuielilor eligibile realizate pe teritoriul României pentru producția de film, după ce timp de șase ani toate plățile provenind din această schemă au fost blocate, va conduce, din nou, la izolarea României pe plan internațional, la litigii prin care se solicită statului român daune pentru întârzieri în decontarea sumelor și, posibil, la falimentul unei părți a producătorilor români;
- finanțarea Programului de restaurare din timbrul monumentelor istorice conform Legii nr. 422/2001: suplimentare cu suma de 151.240 mii lei credite de angajament.
 - ar fi fost necesară suplimentarea creditelor bugetare cu suma de 80.000 mii lei, după cum urmează:
 - 10.000 mii lei la Titlul XIII „Proiecte cu finanțare din sumele aferente componentei de împrumut a PNRR”, suma fiind necesară pentru finalizarea investițiilor din PNRR cuprinse în cererile de plată ce vor fi depuse în 2025;
 - 70.000 mii lei la Titlul XIV „Cheltuieli aferente programelor cu finanțare rambursabilă”, suma fiind necesară pentru începerea lucrărilor de execuție la Muzeul Național de Istorie a României, Teatrul Național Marin Sorescu - Craiova, Vila Ion C. Brătianu – București, Muzeul Brătianu Ștefănești – Argeș, Teatrul Național Lucian Blaga din Cluj-Napoca și Opera Națională Româna Cluj-Napoca, Muzeul Revoluției din Timișoara, prin redistribuirea sumei alocată la Titlul VIII „Proiecte cu finanțare din fonduri externe nerambursabile (FEN) postaderare”, conform limitei de cheltuieli comunicată prin adresa nr. 532571/16.01.2025 transmisă de Ministerul Finanțelor privind limita de cheltuieli pentru anul 2025 și estimările pentru anii 2026-2028, aferentă proiectului de buget al Ministerului Culturii, în sumă de 1.354.537 mii lei, față de actuala limită de cheltuieli ajustată de Ministerul Finanțelor în sumă de 1.274.537 mii lei. Astfel, bugetul alocat Ministerului Culturii pentru anul 2025 la acest moment este sub limita de cheltuieli pentru anul 2025 comunicată de Ministerul Finanțelor prin adresa sus-menționată, cu suma de 80.000 mii lei;
 - ar fi fost necesară suplimentarea semnificativă a bugetului Institutului Cultural Român pentru anul 2025, pentru a asigura funcționarea proiectelor în derulare. Cu titlu de exemplu, menționăm numai cazul ICR Tokyo, deschis anul trecut și care are nevoie

de buget pentru proiecte, și cazul sezonului România - Polonia, pentru care ICR a primit în 2024 bani din fondul de urgență, iar pentru 2025 nu are buget asigurat;

- având în vedere adoptarea în 2024 a Nature Restoration Law (regulament european care va avea ținte obligatorii pentru statele membre și care va fi, probabil, transpus în legislația românească printr-un Plan Național de Refacere a Naturii), considerăm că ar fi fost necesară prinderea în buget a unei linii dedicate pentru proiecte de reconstrucție ecologică. Proiectul de reconstrucție ecologică de la Mahmudia poate fi considerat un demonstration site, un laborator care a dovedit în ultimii 9 ani că investiția în refacerea naturii funcționează și aduce dividende - prosperitate comunității locale. Comunitățile pot fi revitalizate prin valorificarea sustenabilă a nenumăratelor servicii ecosistemice pe care astfel de zone renaturate le pot aduce. La Mahmudia a renăscut turismul sustenabil (numărul de locuri de cazare a crescut exponențial, zona Carasuhat a devenit căutată de birdwatcheri din toată Europa, tradițiile sunt redescoperite) iar pescarii localnici nu mai sunt o specie pe cale de dispariție. Evident, a renăscut în primul rând natura (ex.: 97 de specii de păsări au fost identificate în zona Carasuhat), iar acest lucru a declanșat consecințele enumerate. 97% dintre locuitorii din Mahmudia se pronunță pentru reconstrucție ecologică, în defavoarea agriculturii intensive (sondaj sociologic, 2023). Cu referire la cele 2.500 de hectare de ecosistem deltaic de la Mahmudia-Carasuhat, pentru că o parte din acest teren aparține Consiliului Județean Tulcea și este concesionat unor operatori agricoli, aceștia vor trebui despăgubiți. Acest lucru s-ar putea obține prin declararea zonei inundate, pe întreaga sa suprafață, prin Hotărâre de Guvern ca zonă de interes public major și implicit rezilierea contractelor în baza cărora se practică agricultura, cu despăgubire justă și prealabilă. Costurile acestor despăgubiri au fost estimate obiectiv și transmise către Guvernul României. Calculele au indicat o sumă de 3.1 mil. euro pentru acoperirea prejudiciului în vederea rezilierii contractelor de concesiune pe întreaga suprafață din incinta Carasuhat. Un document extins, care acoperă întreaga situație juridică, impactul asupra naturii și al comunităților umane produs de proiectul de reconstrucție ecologică precum și argumentația și calculul financiar al despăgubirilor, a fost înaintat către Guvern și ceilalți factori de decizie din această speță;
- cu referire la Anexa 10, facem următoarele mențiuni:
 - FNUASS e subfinanțat cu 5 mld. lei în 2025 având în vedere că s-a terminat anul 2024 cu 2,5 mld lei plăți restante la medicamente și spitale, iar suma totală bugetată pentru sănătate (fără concedii și indemnizații) crește cu numai 3,2 mld lei;
 - la medicamente, creșterea totală este de 1 mld lei, aproape toată suma se duce la programe, totuși, nu va acoperi nicidecum creșterea incrementală a consumului, fără

să aducem în discuție noile medicamente care sunt trecute prin evaluarea HTA și ar trebui să intre în compensare, ar mai trebui cel puțin 3 mld. pentru a acoperi necesarul;

- la cost volum, plafonul e neschimbat - 6,2 mld lei. în schimb, creditele bugetare - plățile - sunt mai mici decât în 2024 - 4,5 mld. lei față de 4,8 mld.lei -, ceea ce nu este normal, având în vedere că anul trecut au majorat valoarea contractată, deci au mai multe medicamente în rambursare acum, totul pleacă de la sumele totale insuficiente;
- la servicii medicale în unități sanitare cu paturi cât și la asistență medicală pentru specialități paraclinice vedem o scădere semnificativă a numărului de cazuri cat și a numărului de servicii ceea ce nu poate fi luat în considerare având în vedere datele din anul 2023 față de anul 2024 cu o creștere semnificativă;
- în schimb, la venituri, veniturile din Taxa Claw Back sunt subdimensionate. În 2024 au încasat 5,2 mld. lei, iar în 2025 preconizează 4,8 mld. lei, în condițiile în care crește consumul, anul a fost la fel, credem că ar mai putea fi adăugat 1 mld. lei, cel puțin la venituri din Taxa Claw Back și, în consecință 1 mld. lei în plus la cheltuieli cu medicamentele compensate.

Președinte,
Sterică FUDULEA